

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

SZRON

il. Marcelina Jarnuszkiewicz

SZRON to stary, rodzimy wyraz, utworzony od prasłowiańskiej urzeczownikowionej postaci przymiotnika *serńbъ ‘białawy, szarawy, siwawy’, a ta z kolei – od praindoeuropejskiego pierwiastka *ker- niosącego znaczenie szarawych, przybrudzonych odcieni barw. Mówimy przecież, że coś jest białe jak śnieg, a siwe jak SZRON. Również siwiznę nazywamy przenośnie SZRONEM (np. skronie przykryte szronem; lekki szron na krótko przystrzyżonej bródce). Forma SZRON to efekt uproszczeń fonetycznych: prasłowiański *serńbъ przekształcił się w SREŃ, SZROŃ, SZREŃ (o których w następnym odcinku naszych ciekawostek) oraz męski ŚRZON. Ten jednak był tak trudny do wymówienia, że rychło przekształcił się w łatwiejszy, wygodniejszy fonetycznie ŚRON. Być może postać ŚRON brzmiała „zbyt gwarowo”, skoro z czasem zastąpiona została przez twardą, współczesną wersję SZRON. W potocznej polszczyźnie – tak jak dawniej w gwarach i dialektach – SZRONEM nazywany bywa w zasadzie każdy zmrożony, śniegopodobny osad: osad lodowy z zamarznętej mgły – na ziemi, na trawie czy na gałęziach drzew, na kablach i słupach, a także twarda lodowa skorupka na śniegu lub zamrznęte kuleczki białego śniegu. W języku specjalistycznym SZRON ustabilizował się w znaczeniu ‘osad kryształków lodu o różnej postaci (igły, pióra) występujący na powierzchni gruntu i na przedmiotach’. Warto wiedzieć, że w dawnej Polsce, w wiekach średnich, SZRONEM nazywano również daninę w owsie, pobieraną najpierw w Małopolsce i na Śląsku, a później także w innych regionach – ten SZRON zwany był inaczej „owsem łowczym” albo śrezną.